

2017-04-24

B E S L U T

Folksam ömsesidig livförsäkring
genom styrelsens ordförande
106 60 STOCKHOLM

FI Dnr 15-17041
Delgivning nr 1

Finansinspektionen
Box 7821
SE-103 97 Stockholm
[Brunnsgatan 3]
Tel +46 8 408 980 00
Fax +46 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Anmärkning och straffavgift

Finansinspektionens beslut (att meddelas den 25 april 2017 kl. 08.00)

1. Finansinspektionen ger Folksam ömsesidig livförsäkring (502006-1585) en anmärkning.

(18 kap. 1 och 2 §§ försäkringsrörelselagen [2010:2043])

2. Folksam ömsesidig livförsäkring ska betala en straffavgift på tio miljoner kronor.

(18 kap. 16–18 §§ försäkringsrörelselagen)

Hur man överklagar, se *bilaga 1*.

Sammanfattning

Folksam ömsesidig livförsäkring (Folksam Liv eller bolaget) har Finansinspektionens tillstånd att driva försäkringsrörelse i enlighet med försäkringsrörelselagen (2010:2043) (FRL).

Finansinspektionen har undersökt om Folksam Livs gottskrivningar av återbäring, dvs. fördelning före beslut om utbetalning, som tjänats in under åren 2013 respektive 2014 har varit förenliga med den så kallade kontributionsprincipen i 12 kap. 69 § första stycket FRL.

Undersökningen visar att Folksam Liv har gottskrivit återbäring som tjänats in under åren 2013 respektive 2014 på ett sätt som stått i strid med kontributionsprincipen och utan att ha haft stöd för det i vare sig bolagsordningen eller i de aktuella försäkringsavtalen. Folksam Liv har därmed brutit mot 12 kap. 69 § första stycket FRL, varför Finansinspektionen ska ingripa mot Folksam Liv.

De konstaterade överträdelserna är inte av den karaktären att det är aktuellt att återkalla bolagets tillstånd att driva försäkringsrörelse. Finansinspektionen ger

därför bolaget en anmärkning och beslutar om en straffavgift på tio miljoner kronor.

1 Bakgrund

1.1 Bolagets verksamhet

Folksam ömsesidig livförsäkring (Folksam Liv eller bolaget) har Finansinspektionens tillstånd att driva försäkringsrörelse i enlighet med försäkringsrörelselagen (2010:2043) (FRL). Tillståndet gäller direkt livförsäkringsrörelse i livförsäkringsklasserna I och IV, återförsäkringsrörelse i livförsäkringsklasserna I, II, III och IV, direkt skadeförsäkringsrörelse i skadeförsäkringsklasserna 1 (viss olycksfallsförsäkring) och 2 (viss sjukförsäkring) samt återförsäkringsrörelse i skadeförsäkringsklasserna 1 och 2.

Folksam Liv är verksam i hela landet och har sitt huvudkontor i Stockholm. Bolaget erbjuder tjänstepensionsförsäkringar och privata pensionsförsäkringar samt gruppörsäkringar och andra personriskförsäkringar.

Folksam Liv är ett ömsesidigt försäkringsbolag, vilket innebär att det är försäkringstagarna som äger bolaget. Bolaget är moderbolag i en koncern som den 31 december 2016 omfattade fem försäkringsföretag.

Av årsredovisningen för räkenskapsåret 2016 framgår att Folksam Livs omsättning det året var ca 9,8 miljarder kronor och de försäkringstekniska avsättningarna ca 110,8 miljarder kronor. Bolaget hade i snitt 771 anställda under det räkenskapsåret. Folksam Livs solvenskvot, dvs. förhållandet mellan bolagets kapitalbas¹ och dess kapitalkrav, var 3,99 per den 31 december 2016.

1.2 Ärendet

Den 10 december 2015 informerade Finansinspektionen Folksam Liv om att myndigheten avsåg att genomföra en undersökning avseende bolagets hantering av vissa återbäringsfrågor. Finansinspektionen begärde samtidigt att bolaget skulle lämna en redogörelse för vissa förhållanden samt viss dokumentation.

Vid två tillfällen därefter ställde Finansinspektionen kompletterande frågor till Folksam Liv och skickade en avstämningsskrivelse till bolaget den 22 juni 2016. Folksam Liv lämnade sitt svar på avstämningsskrivelsen till Finansinspektionen den 5 juli 2016.

Finansinspektionen begärde sedan in ytterligare kompletterande uppgifter från bolaget. Den 13 januari 2017 skickade Finansinspektionen en begäran om yttrande till Folksam Liv, där bolaget fick möjlighet att yttra sig över sakomständigheterna i ärendet samt över Finansinspektionens preliminära bedömning och övervägande om ingripande mot bolaget. Den 30 januari 2017 lämnade Folksam Liv ett yttrande till Finansinspektionen.

¹ Kapitalbasen motsvaras i huvudsak av eget kapital, dvs. skillnaden mellan värdet av ett försäkringsföretags tillgångar och nuvärdet av dess försäkringsåtaganden.

2 Tillämpliga bestämmelser m.m.

Visserligen har omfattande ändringar gjorts i den svenska regleringen för försäkringsföretag med anledning av genomförandet av Solvens 2-direktivet² men den materiella bestämmelse som är aktuell i ärendet, 12 kap. 69 § första stycket FRL, har dock inte ändrats. Bestämmelserna om ingripande har inte ändrats på något sätt som är relevant för den prövning som ska göras i detta ärende. Det finns därför inte skäl att tillämpa andra regler än de som gäller vid tidpunkten för detta beslut.

Om det uppstår ett överskott i ett ömsesidigt bedrivet livförsäkringsbolag återförs detta till försäkringarna i den mån det inte behövs för att uppfylla kraven på företagens solvens. Återföringen sker bland annat genom att premierna sänks eller genom kontant utbetalning. Överskott som fördelas preliminärt eller definitivt på de enskilda försäkringarna kallas återbäring.

Av 12 kap. 69 § första stycket FRL följer att ett ömsesidigt livförsäkringsbolag ska gottskriva återbäring till försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar med en fördelning som utgår från försäkringens bidrag till överskottet, om inte annat följer av bestämmelser i försäkringsavtalet eller bolagsordningen.

Bestämmelsen är en handlingsregel av näringsrättslig natur riktad till försäkringsföretagen. Kontributionsprincipen kan därför inte åberopas av en enskild försäkringstagare som grund för att få viss återbäring av försäkringsföretaget (se prop. 2009/10:246 s. 474).

3 Finansinspektionens bedömning

3.1 Iakttagelser

Hösten 2013 införde Folksam Liv en modell för gottskrivning av återbäring som bolaget kallade 31/12-regeln variant B (Variant B). Variant B låg till grund för gottskrivning av återbäring som tjänades in under åren 2013 och 2014. Uttrycket ”återbäring som tjänades in” syftar här på att premieinbetalningarna som kom att ge upphov till återbäringen gjordes och att beslutet om gottskrivning av återbäring fattades. Utbetalningarna av återbäring verkställdes åren efter att återbäringen tjänats in, dvs. 2014 för den återbäring som tjänats in under 2013, och 2015 för den återbäring som tjänats in under 2014. Återbäringsberättigande försäkringsavtal var de aktuella intjänandeåren grupp-försäkringsavtal för grupplivförsäkring samt sjuk- och efterlevande-försäkring.

Variant B innebar för det första att återbäring gottskrevs, dvs. fördelades före beslut om återbetalning, till dem som var ersättningsberättigade hos Folksam Liv den 31 december det år som återbäringen tjänats in, enligt ett återbäringsberättigande försäkringsavtal. För det andra innebar Variant B att återbäring gottskrevs ersättningsberättigade vars återbäringsberättigande försäkringsavtal

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/138/EG av den 25 november 2009 om upptagande och utövande av försäkrings- och återförsäkringsverksamhet (Solvens II).

i Folksam Liv hade upphört att gälla under året men som var kunder i Folksam ömsesidig sakförsäkring (Folksam Sak) den 31 december. Variant B innebar således att en ersättningsberättigad hos Folksam Liv, vars återbäringsberättigande försäkringsavtal upphört att gälla under året, hade rätt till återbäring för det året om den ersättningsberättigade var kund i Folksam Sak den 31 december samma år. En ersättningsberättigad hos Folksam Liv vars återbäringsberättigande försäkringsavtal upphört att gälla under året, men som inte var kund i Folksam Sak den 31 december samma år, saknade dock enligt Variant B rätt till återbäring.

Folksam Liv utbetalade totalt 197 miljoner kronor i återbäring som tjänats in under 2013. Av dessa betalades tre miljoner kronor ut till ersättningsberättigade, vars återbäringsberättigande försäkringsavtal i Folksam Liv hade upphört under året, men som var kunder i Folksam Sak den 31 december samma år.

Folksam Liv betalade ut totalt 245 miljoner kronor i återbäring som tjänats in under 2014. Av dessa betalades tre miljoner kronor ut till ersättningsberättigade, vars återbäringsberättigande försäkringsavtal i Folksam Liv hade upphört under året, men som var kunder i Folksam Sak den 31 december samma år.

3.2 Folksam Livs svar

Folksam Liv uppger i huvudsak följande i sitt yttrande till Finansinspektionen den 30 januari 2017.

Det finns inte någon närmare precisering av hur fördelningen av återbäring enligt kontributionsprincipen ska göras. Det gör att det har funnits utrymme för alternativa tolkningar. Folksam Liv har upphört med gottskrivning av återbäring enligt Variant B och även vidtagit åtgärder för att en liknande återbäringsmetod inte ska kunna tillämpas. Den del av gottskrivningen som är aktuell i ärendet är en mycket begränsad andel av den aktuella återbäringshanteringen (cirka 2,5 promille av fonden för tilldelad återbäring för grupplivförsäkring samt sjuk- och efterlevandeförsäkring per årsskiftet 2012/2013). Ett ingripande mot bolaget i form av ett sanktionsbeslut, med eller utan straffavgift, är inte rimligt i förhållande till den mycket begränsade brist i återbäringshanteringen som Variant B har inneburit.

3.3 Kontributionsprincipen

Folksam Liv har inte – vare sig i sin bolagsordning eller i de försäkringsavtal som gällde under den aktuella tiden – haft med bestämmelser som tillåter användning av Variant B. Därför blir det avgörande om gottskrivningarna av återbäring som tjänats in under 2013 och 2014 har varit förenliga med kontributionsprincipen i 12 kap. 69 § första stycket FRL.

Användningen av en fast avstämningstidpunkt, i detta fall den 31 december, innebär att återbäring inte gottskrivs med en fördelning som utgår från försäkringens bidrag till överskottet. Ersättningsberättigade som har bidragit till

bolagets överskott, men vars försäkringsavtal har upphört före avstämnings-tidpunkten, gottskrivs nämligen inte någon återbäring.

Av förarbetena till lagbestämmelsen om kontributionsprincipen framgår att principen innebär att fördelningen av överskottet i största möjliga utsträckning ska baseras på de enskilda försäkringarnas bidrag till överskottet (se prop. 1998/99:87 s. 424). När det gäller personriskförsäkringar av de slag som nu är aktuella framstår det emellertid inte som praktiskt genomförbart att få till stånd en matematiskt mer exakt fördelning av återbäringen än den som åstadkoms genom att tillämpa en fast avstämnings-tidpunkt, t.ex. ett årsskifte. Att Folksam Liv tillämpat en fast avstämnings-tidpunkt för fördelningen av återbäring ska därför inte anses innebära att Folksam Liv brutit mot kontributionsprincipen.

Vad gäller Folksam Livs val att knyta rätten till återbäring till innehav av en försäkring i ett annat företag (Folksam Sak), gör Finansinspektionen en annan bedömning eftersom den fördelningsgrunden strider mot kontributions-principen. Fördelningsgrunden har använts trots att det hade varit praktiskt möjligt att använda en annan och med kontributionsprincipen förenlig metod. Folksam Liv kunde ha valt att i stället inte fördela någon återbäring till de försäkringstagare och andra ersättningsberättigade i Folksam Sak vars försäkringsavtal med Folksam Liv hade upphört att gälla den 31 december de två aktuella åren.

Detta betyder att återbäring har gottskrivits på ett sätt som strider mot kontributionsprincipen i 12 kap. 69 § första stycket FRL.

4 Övervägande om ingripande

4.1 Tillämpliga bestämmelser

Som redovisas i avsnitt 2 tillämpar Finansinspektionen i denna del FRL i dess lydelse som gäller vid tidpunkten för detta beslut.

Av 18 kap. 1 § 1 FRL följer att Finansinspektionen ska ingripa om ett försäkringsföretag har åsidosatt sina skyldigheter enligt bland annat FRL.

Ett ingripande sker, enligt 18 kap. 2 § FRL, genom ett föreläggande att vidta rättelse inom viss tid, genom förbud att verkställa beslut eller genom anmärkning. Om en överträdelse är allvarlig ska försäkringsföretagets tillstånd återkallas eller, om det är tillräckligt, en varning meddelas.

Av 18 kap. 3 § FRL framgår att Finansinspektionen får avstå från ingripande om en överträdelse är ringa eller ursäktlig, om försäkringsföretaget gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot företaget och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

Om Finansinspektionen har meddelat ett beslut om anmärkning eller varning mot ett försäkringsföretag får Finansinspektionen, enligt 18 kap. 16 § FRL, besluta att företaget ska betala en straffavgift.

Straffavgiften ska, i enlighet med 18 kap. 17 § FRL, fastställas till lägst fem tusen kronor och högst femtio miljoner kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av försäkringsföretagets omsättning närmast föregående räkenskapsår. Avgiften får inte vara så stor att försäkringsföretaget efter det att avgiften har tagits ut inte uppfyller kraven på stabilitet enligt 4 kap. 1 § FRL.

När straffavgiftens storlek fastställs ska, i enlighet med 18 kap. 18 § FRL, särskild hänsyn tas till hur allvarlig den överträdelse är som har lett till anmärkningen eller varningen och hur länge överträdelsen har pågått.

4.2 Bedömning av överträdelserna och val av ingripande

Finansinspektionens undersökning visar att Folksam Liv har gottskrivit återbäring på ett sätt som stått i strid med kontributionsprincipen i 12 kap. 69 § första stycket FRL och utan att ha haft stöd för det i vare sig försäkringsavtalen eller bolagsordningen. Folksam Liv har därmed åsidosatt en skyldighet enligt FRL. Regeln som har överträtts är en central kundskyddsregel och även om de två överträdelserna rör i sammanhanget små belopp har de inneburit ett åsidosättande av en viktig princip. Överträdelserna kan därmed inte anses ringa eller ursäktliga. Det finns inte heller tillräckliga skäl att avstå från ett ingripande av det skälet att överträdelserna har upphört. Finansinspektionen ska därför ingripa mot Folksam Liv.

De konstaterade överträdelserna är inte av den karaktären att det är aktuellt att återkalla bolagets tillstånd att driva försäkringsrörelse. Finansinspektionen ger därför bolaget en anmärkning, förenad med en straffavgift.

Straffavgiften ska enligt 18 kap. 17 § FRL fastställas till mellan femtusentus kronor och femtio miljoner kronor. Den får inte överstiga tio procent av försäkringsföretagets omsättning närmast föregående räkenskapsår. Avgiften får inte heller vara så stor att försäkringsföretaget efter det att avgiften har tagits ut inte uppfyller kraven på stabilitet enligt 4 kap. 1 § FRL. Folksam Livs omsättning uppgick till cirka 9,8 miljarder kronor 2016. Straffavgiften får därför vara högst femtio miljoner kronor.

Straffavgiften ska ses som ett sätt att gradera en anmärkning eller varning. Finansinspektionen fastställer avgiften med utgångspunkt i arten, omfattningen och varaktigheten hos bolagets regelöverträdelser.

Finansinspektionen har vid fastställandet av straffavgiftens storlek beaktat följande. Å ena sidan är den regel som överträtts en central kundskyddsregel som tar sikte på rättvisa mellan försäkringstagarna. Å andra sidan visar inte undersökningen att någon av de ersättningsberättigade som haft ett återbäringsberättigande avtal vid avstämningpunkten har gått miste om återbäring till följd av att återbäring gottskrivits i enlighet med Variant B. De återbäringsbelopp som betalats ut till före detta ersättningsberättigade har dessutom utgjort förhållandevis små andelar av de totala återbäringsbelopp som gottskrivits. Vidare har Folksam Liv vidtagit åtgärder för att säkerställa att överträdelserna inte ska upprepas. Sammantaget finner Finansinspektionen det lämpligt att fastställa straffavgiften till tio miljoner kronor, vilket motsvarar en femtedel av den maximala straffavgiften.

Det ska noteras att en straffavgift på tio miljoner kronor inte leder till att bolaget inte längre uppfyller kraven på stabilitet enligt 4 kap. 1 § FRL.

Straffavgiften, som tillfaller staten, kommer att faktureras av Finansinspektionen när beslutet har vunnit laga kraft.

FINANSINSPEKTIONEN

Sven-Erik Österberg
Styrelseordförande

Freddy Nyberg
Jurist

Beslut i detta ärende har fattats av Finansinspektionens styrelse (Sven-Erik Österberg, ordförande, Maria Bredberg Pettersson, Marianne Eliason, Anders Kvist, Astri Muren, Hans Nyman och Gustaf Sjöberg) efter föredragning av juristen Freddy Nyberg. I den slutliga handläggningen har också chefsjuristen Charlotte Rydin, rådgivaren Louise Walleen Conradi, den biträdande avdelningschefen Per Nordkvist och finansinspektören Helena Thessén deltagit.

Bilaga
Hur man överklagar

DELGIVNINGSKVITTO

FI Dnr 15-17041
Delgivning nr 1

Finansinspektionen
Box 7821
SE-103 97 Stockholm
[Brunnsgatan 3]
Tel +46 8 408 980 00
Fax +46 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Anmärkning och straffavgift

Handling:

Beslut avseende anmärkning och straffavgift den **25 april 2017** till
Folksam ömsesidig livförsäkring

Jag har denna dag tagit del av handlingen.

.....
DATUM

.....
NAMNTECKNING

.....
NAMNFÖRTYDLIGANDE

.....
EV. NY ADRESS

.....

.....

Detta kvitto ska sändas tillbaka till Finansinspektionen **omgående**. Om kvittot inte skickas tillbaka kan delgivning ske på annat sätt, t.ex. genom stämningssman.

Om du använder det bifogade kuvertet är återsändandet gratis.

Glöm inte att **ange datum** för mottagandet.

Hur man överklagar

Om ni anser att beslutet är felaktigt kan ni överklaga det genom att skriva till förvaltningsrätten. Ställ överklagandet till Förvaltningsrätten i Stockholm, men skicka eller lämna det till Finansinspektionen, Box 7821, 103 97 Stockholm.

Ange följande i överklagandet:

- Namn och adress
- Vilket beslut ni överklagar och ärendets nummer
- Varför ni anser att beslutet är felaktigt
- Vilken ändring ni vill ha och varför ni anser att beslutet ska ändras.

Kom ihåg att underteckna skrivelsen.

Överklagandet ska ha kommit in till Finansinspektionen inom tre veckor från den dag ni fått ta del av beslutet.

Finansinspektionen skickar överklagandet vidare till Förvaltningsrätten i Stockholm, om det kommit in i tid och Finansinspektionen inte själv ändrar beslutet på det sätt som ni begärt.